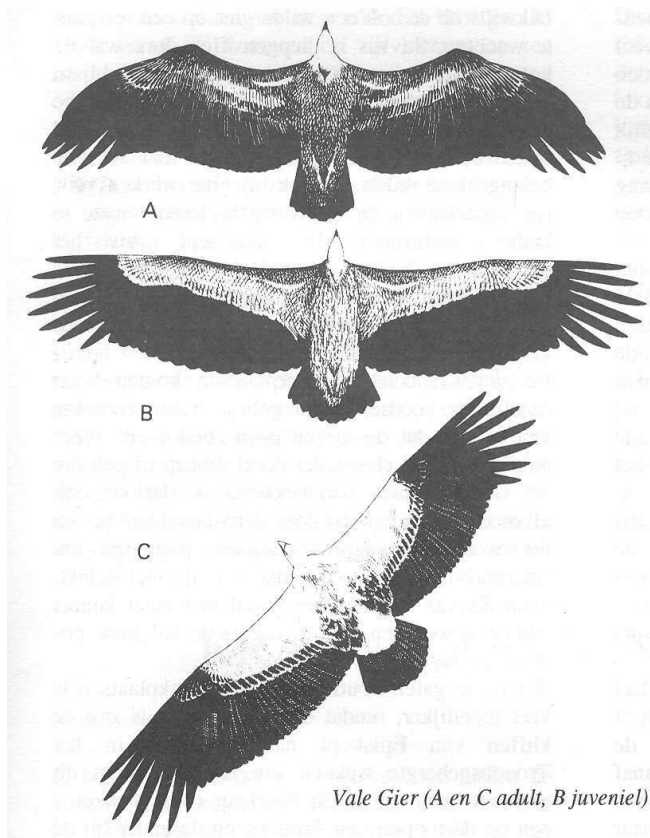


De Vale Gier op Cyprus.

Chrissie Flint : The plight of the Vulture (1998)
Vertaling : Dick Pekelharing (2002)

Hoog boven de kalkkliffen spiedt de Vale Gier zonder inspanning in het rond, zijn zwart getipte vleugels geven een schaduw op de rotsen daaronder: iedere gespreide veer van de vleugeltip duidelijk zichtbaar met het blote oog, en zijn krachtige klauwen zorgvuldig gevouwen onder het lichaam. Grimmige witte rotsen, een heldere azuurblauwe zee en een majestueuze vogel in de vlucht - de natuur in perfecte harmonie - niets verstoort de situatie van de Vale Gier op Cyprus.



Vale Gier (A en C adult, B juveniel)

De realiteit is echter dat de soort dicht bij uitsterven staat. Tenzij het actieplan dat op dit moment wordt uitgevoerd door het Departement voor Bosbouw en de Cypriotische vereniging voor Faunabeheer, slaagt, zal de Vale Gier spoedig niet meer dan een herinnering zijn. Niet alleen Cyprus worstelt met dit probleem, het aantal Vale Gieren is wereldwijd gedaald en er is vooral een afname in het oostelijk Middellandse Zeegebied. In de bergen van Kyrenia, dat in het Turkse gedeelte van Cyprus ligt, hebben de ornithologen Peter Stewart en Peter

Flint ontdekt dat alle vogels zijn gedood door jagers en dat de soort daar al is uitgestorven !

De Vale Gier heeft eeuwenlang op het eiland in grote kolonies geleefd, nestelend op geïsoleerde kliffen aan zee en in het binnenland op de steile rotsen van het Troodosgebergte en in het bos van Paphos. De eerste melding van de soort op Cyprus kwam van Locke in 1553. Giovanni Mariti, een vertegenwoordiger van het Toscaanse consulaat, zei in 1760 : "Je ziet hier veel gieren in de velden staan, als waren het schaapskudden." Vroegere ornithologen, Guillemard (1888) en Bucknill (1909-1910), maken ook gewag van grote kolonies en dat het niet ongewoon was om zo'n 70 vogels te zien eten van een enkel karkas.

Zelfs nu nog herinneren oudere dorpsbewoners zich dat in nog niet lang vervlogen dagen de Vale Gier een normale verschijning was. Ondanks zijn merkwaardige uiterlijk waren de mensen niet bang voor het dier. Ze wisten dat het van nature een aaseter was en dat het een belangrijke soort was in de ecologische kringloop, door het landschap te ontdoen van de karkassen.

Aan de randen van vele dorpen waren er plekken waar dorpsbewoners voedsel neerlegden voor de gieren. Kinderen keken met ontzag toe als binnen korte tijd deze gigantische vogels kwamen aanzetten.

Nadat de vogels waren verdwenen, zochten de kinderen naar veren, omdat er gezegd werd dat deze prima te gebruiken waren om honingraten van hun honing te ontdoen. En als het holle vleugelbeen van een gier soms werd gevonden, dan maakte men er dikwijls een fluitje van.

De Vale Gier is gemakkelijk te herkennen. Hij is ongeveer één meter hoog en heeft een vleugelspanwijdte van zo'n 2,5 meter. In de vlucht houdt hij zijn brede vleugels hoog en vooruit in een soort V-vorm en zijn staart is verrassend kort en vierkanter dan van andere soorten. Bleekbruin van kleur met zwarte vleugelranden, heeft de Vale Gier een karakteristieke verenkraag aan de basis van de nek.

Hoewel het onderscheiden van de geslachten moeilijk is (gewoonlijk is een DNA-test nodig), is het vaststellen van de leeftijd eenvoudiger, daar onvolwassen vogels een beige kraag hebben en de volwassen vogels een witte.

In de loop der jaren zijn vele favoriete nestplaatsen verstoord door landbouwontwikkelingen en bosbouw. De monniksgier die ook op Cyprus voorkwam, verdween reeds enkele jaren geleden

en de Vale Gier heeft het steeds moeilijker om de afgelegen plekken te vinden die hij nodig heeft om te broeden. In 1980 waren er meer dan 20 kolonies, maar tegenwoordig zijn er nog maar drie.

De laatste plek die verloren ging was in de Dhiarizosvallei ten noorden van Nikokleia. Daar werd in 1996 begonnen met de aanleg van een dam, dichtbij kliffen die veel in gebruik waren bij de gieren. Deze kolonieplaats ging daardoor geheel verloren. Het Departement voor Bosbouw bestudeert de gieren sinds 1984 toen Vassos Pantelas een gedetailleerd onderzoek startte naar hun broeden en voedselgewoonten, omdat hij vreesde dat veel van hun favoriete nestelplaatsen zouden worden verstoord. Vassos is ook de medeoprichter van de Vereniging voor Faunabeheer en omdat duidelijk was, dat de aantallen snel afnamen, zocht hij hulp en advies van Israëlische specialisten, die jarenlang een succesvol beheersprogramma hadden uitgevoerd.

Het afgelopen jaar kwamen drie experts helpen om drie jonge gieren te voorzien van speciale radiozendertjes. Zij hielpen ook bij het opzetten van een "Plan van aanpak" om te proberen de overgebleven vogels te beschermen en te trachten hun aantal langzaam op te voeren. Ook zouden zij de mogelijkheden onderzoeken voor herintroductie van de Monniksgier (die vroeger nestelde in het bos van Paphos) en van de Aasgier, die op doortrek Cyprus aandoet. Sommigen geloven, dat voedselschaarste de oorzaak is voor de achteruitgang in de afgelopen jaren, maar hoewel er in de omgeving minder karkassen zijn te vinden, is Vassos van mening dat er nog voldoende voedsel te vinden is.

De gieren bestrijken een groot gebied om voedsel en water te vinden en omzwervingen van 60 km of meer zijn heel gewoon. Recente studies van de Israëli's hebben aangetoond dat een vogel vanaf Tel Aviv naar Damascus en Turkije vloog, een afstand van meer dan 500 km, op zoek naar voedsel. Ondanks deze indrukwekkende tochten, eet de gier ongeveer 500 gram vlees per dag, een klein rantsoen in relatie tot zijn lichaamsgewicht van 10 kilo. De belangrijkste oorzaak van de snelle neergang van de soort op Cyprus is het vergiftigen van voedselbronnen. Twee jaar geleden nog was er een kolonie van 40 dieren in het Paphosbos, nestelend hoog in de heuvels van de Xeros Vallei. Op zekere dag vonden ze het karkas van een geit bij Kato Pyrgos aan de noordkust en binnen één dag waren er 37 gestorven. Dit karkas was vergiftigd door een boer die trachtte vossen ervan te weerhouden zijn schapen lastig te vallen !!. Droevig genoeg had hij niet beseft dat het de

gieren zou schaden, omdat die vele kilometers naar het zuiden nestelden.

De drie overgebleven vogels waren jonge vogels, nauwelijks een jaar oud en zonder voedsel en verzorging waren ook zij ten dode opgeschreven. Het Departement voor Bosbouw kwam hen te hulp, bouwde een onderkomen en Savvas Iezekiel waakt sindsdien over hen. Savvas bezoekt ze regelmatig om ze eten te geven en glimlacht van plezier als hij hun schuilplaats nadert met zijn terreinwagen en ze vol verlangen uitzien naar zijn komst.

Dikwijls zit er ook een wilde gier op een rotspunt te wachten. Savvas is diepgetroffen door wat de kolonie is overkomen. Als jongen woonde hij in Panagia en vergezelde dikwijls zijn vader, die boswachter was, naar zijn werk. Hij was altijd onder de indruk van de gieren en dat was de belangrijkste reden dat ook hij ging werken voor het departement en hij is vastbesloten om ze te laten overleven. Als onderdeel van het reddingsplan houden Vassos en Savvas de drie overgebleven eet- en rustplaatsen van de gieren goed in de gaten om er zeker van te zijn dat ze zo veilig mogelijk blijven.

Er zullen speciale voederplaatsen komen waar regelmatig voedsel wordt gebracht, om er zeker van te zijn dat de gieren geen "bedorven" vlees eten. De gieren eten ieder dood schaap of geit die ze vinden, maar zorgwekkend is dat ze ook afkomen op vuilnis dat door dorpsbewoners her en der wordt weggegooid. Eerdere pogingen om "gierenrestaurants" te organiseren zijn niet gelukt, maar Savvas vertrouwt erop dat met meer kennis van de gewoonten van de vogels de volgende poging zal slagen.

Het in de gaten houden van hun drinkplaatsen is veel moeilijker, omdat de gieren dikwijls van de kliffen van Episkopi naar riviertjes in het Troodosgebergte trekken om te drinken. Op dit moment benutten ze bij voorkeur twee plekken - een op de toppen van Troodos en de ander bij de Tripylos piek in het Paphosbos. Op beide plaatsen gaat het om helder bronwater, dus de kans op vervuild water is gering.

De gieren hoeven niet elke dag te eten of te drinken en er is vastgesteld dat ze bijna 14 dagen zonder kunnen. Als hij kan bekijkt Savvas met zijn verrekijker de krop onder de keel en als die slap en leeg is, weet hij dat de vogel honger heeft. Het broedseizoen is voor de gieren de belangrijkste tijd; het begint vroeger dan van de meeste andere soorten, nl. in januari. De nestplaatsen aan de Episkopi-kliffen worden nauwkeurig gevolgd. Jongen van de gier zijn zeldzaam omdat het vrouwtje pas geslachtsrijp is als ze 4 à 5 jaar oud is

en daarna slechts één keer in de twee jaar broedt, waarbij slechts één ei wordt gelegd.

Na een broedtijd van 58 dagen breekt het ei en verschijnt een tamelijk mager jong – wanhopig schreeuwend om voedsel. Gieren zijn monogaam en zijn zeer zorgzame ouders ; iedere volwassene verlaat om beurten het nest om voor het jong op zoek te gaan naar voedsel. De eerste kritische fase is er als het ei is gelegd. Indien de vogels verstoord worden op het nest zullen ze het nest geheel verlaten. Dit komt helaas regelmatig voor. In 1993 waren er 18 nesten op zes verschillende locaties en drie nesten werden verlaten vóór het broeden. In 1994 waren er 15 nesten op vijf locaties en zes nesten werden verlaten. In 1995 waren er 16 nesten op vijf locaties, waarvan er drie werden verlaten. Een jaar later in 1996 werden er van de 8 nesten op drie locaties twee verlaten. Het afgelopen jaar (1997), na het verlies van de Paphoskolonie, waren er nog slechts zes nesten op een locatie, nl. de kliffen bij Episkopi en toen zijn er zenders bevestigd op de drie jongen. Vroeg in het voorjaar besloten de jongen dat het hun tijd was om het nest te verlaten. Vassos en Savvas volgden vanaf het strand beneden gespannen door hun verrekijkers hoe het eerste jong zich op de rand van het nest posteerde, zichzelf vooruit gooide - en als een baksteen in de zee plofte. Savvas en zijn helpers worstelden zich door de zee om de vogel te redden en vervolgens weer in het nest terug te zetten. De daarop volgende dagen slaagde het jong erin uit te vliegen, maar een tweede jong viel ook in zee op zijn "maiden trip" en ook dit jong werd met succes gered. Helaas werd een maand later een van de drie

jonge vogels dood gevonden. Vassos en Savvas waren geschokt na gezien te hebben hoe ook de nestplaats gevaarlijk was voor de vogels meebracht.

De vogels verlaten gewoonlijk het nest pas tegen de middag, omdat zij de thermiek die de zee levert nodig hebben om op te stijgen. Thermiek wordt veroorzaakt door warmte en is op zijn sterkst laat in de ochtend.

De gieren kunnen dan zonder problemen het nest verlaten om boven de kliffen hoogte te winnen om daarna snel naar het binnenland te vliegen.

De onervaren jongen hadden het verkeerde moment uitgekozen en in samenhang met hun gebrekkige vliegtechniek, waren ze al snel in problemen gekomen.

Droevig genoeg is ook schieten een belangrijk risico. En dit ondanks waarschuwende artikelen die door Vassos werden geschreven en geplaatst in de lokale kranten om af te zien van gif en geweer. Een jonge gier werd neergeschoten in 1995.

Ook afgelopen jaar (1997) werd een jong ernstig gewond door een jager, maar gelukkig kon het dier gered worden door de bezoekende Israëlische dierenartsen in samenwerking met het diergeneeskundig centrum op de Britse basis Episkopi.

Met slechts 22 vogels die zijn overgebleven in de Episkopi-kolonie hangt hun toekomst aan een zijden draadje, maar Vassos is vastbesloten om ze te laten overleven en opnieuw te laten gedijen.

Hij zou ook graag zien, dat in het Paphosbos de monniksgier weer zou worden geïntroduceerd en kijkt uit naar de dag waarop hij met zijn kinderen in de lucht kan kijken en veel gieren ziet - precies zoals hij zag toen hij nog een jongen was !

KRAANVOGELS IN HONGARIJE

Kees Verweij

Ik heb al eens eerder mijn belevenissen tussen de Kraanvogels beschreven, zoals ondermeer rond Lac du Der, een groot wateropvangbekken in het noordoosten van Frankrijk. Daar strijken tijdens de trek tweemaal per jaar enkele tienduizenden Kraanvogels neer om zich weer bij te voeden voor de rest van de reis. De Kraanvogels, die hier in Frankrijk tijdelijk foerageren, komen voornamelijk uit Noord- en Oost-Europa.

Daarbuiten broedt nog een veel groter aantal Kraanvogels in Rusland en Siberië en deze Kraanvogels trekken langs Oost-Europa, Turkije en het Midden-Oosten naar het zuiden.

Een van de eerste pleisterplaatsen is een uitgestrekt puztagebied, ongeveer 150 km. ten zuidoosten van Boedapest. Daar verblijven in het voor- en najaar

